

POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH

Biuletyn

DOKUMENTY ROBOCZE • EKSPERTYZY • KOMUNIKATY • OPINIE • LISTY

SERIA Z • NR 34 - 2001 • LICZBA STRON 9 (s. 411-419) • © PISM • NR EGZ.

DOKUMENT ROBOCZY

Co to jest partnerstwo strategiczne?

Krzysztof Bałon

1. Partnerstwo strategiczne – znaczenie formalne i materialne – 2. Partnerstwo strategiczne a konfederacja – 3. Partnerstwo strategiczne Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Litewskiej

1. Partnerstwo strategiczne – znaczenie formalne i materialne

Partnerstwo strategiczne – ten termin używany coraz częściej na oznaczenie pewnej szczególnej klasy stosunków międzynarodowych. Częstotliwość posługiwania się tym terminem przez przedstawicieli państw i innych podmiotów stosunków międzynarodowych skłania do bliższego przyjrzenia się tej klasie stosunków międzynarodowych, a także treści terminu partnerstwo strategiczne. Powstaje bowiem pytanie, czy bliskie lub szczególne stosunki między określonymi podmiotami stosunków międzynarodowych, to synonim partnerstwa strategicznego, czy też etap rozwoju stosunków międzynarodowych, których zwieńczeniem jest partnerstwo strategiczne.

Badacze stosunków międzynarodowych poszukują odpowiedzi na postawione powyżej pytanie rozpatrując partnerstwo strategiczne w różnych aspektach. Problematyka partnerstwa strategicznego jest również jednym z istotnych elementów rozważań

Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych¹, przy czym jest ona ujmowana w różnych aspektach. Analizując współpracę Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Litewskiej w dziedzinie bezpieczeństwa B. Górka-Winter stwierdza, iż *istnieją szerokie ramy instytucjonalne dla kontynuacji polsko-litewskiej współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa. Taki stan rzeczy pozwala na szerokie zakreślenie obszarów współpracy obydwu partnerów strategicznych (...)*. Z kolei K. Korzeniewska-Wolek² zauważa, iż *nowe zaangażowanie międzynarodowe Polski i Litwy i nowe orientacje polityczne w obu niepodległych krajach powodują, że ich strategiczne partnerstwo jest możliwe i pożądane*. S. Dębski poddaje analizie znaczenie tradycji historycznej, związanej z epoką Jagiellonów i Rzeczypospolitej Obojga Narodów, dla odnowionego polsko-litewskiego partnerstwa strategicznego. Należy w tym miejscu jedynie zaznaczyć, iż termin partnerstwo strategiczne pojawia się często w publikacjach opisujących rozwój stosunków międzynarodowych, jak również w informacjach przedstawianych w środkach masowego przekazu. Wydaje się jednak, iż nie wypracowano do chwili obecnej jednolitej definicji pojęcia partnerstwa strategicznego. Definiowanie zresztą wszelkich pojęć jest związane z pewnym niebezpieczeństwem, albowiem rzadko zdarza się, aby nie można było definicji obalić. W przypadku zjawisk społecznych, których partnerstwo strategiczne jest przykładem, sformułowanie prawidłowej definicji jest szczególnie trudne.

E. Posel-Częścik i B. Górka-Winter nie przedstawiają *expressis verbis* definicji partnerstwa strategicznego i dokonują opisu zjawiska z punktu widzenia problematyki bezpieczeństwa oraz w powiązaniu z miejscem Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Litewskiej w regionie Morza Bałtyckiego, a nawet szerzej w przestrzeni transatlantyckiej. Autorzy nie przedstawiają jakie są cechy konstytutywne zjawiska partnerstwa strategicznego jako zjawiska stosunków międzynarodowych i określającego go terminu. Sposób posługiwania się tym terminem nasuwa przypuszczenie, iż pojęcie partnerstwa strategicznego jest uważane za pojęcie zastane, o utrwalonym znaczeniu, do którego można się odwoływać przy analizie innych procesów stosunków międzynarodowych. Niewątpliwie treścią pojęcia partnerstwa strategicznego jest współpraca stron, zarówno w stosunkach dwustronnych, jak i w ramach organizacji międzynarodowych i przedsięwzięć wielostronnych, których motywem jest uznanie wspólnoty celów partnerów strategicznych. B. Górka-Winter stwierdza, iż *współpracę dwustronną uzupełnia kooperacja w ramach organizacji międzynarodowych*, wymieniając dalej współpracę Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Litewskiej w ramach Północnoatlantyckiej Rady Współpracy, Wzmocnionego Partnerstwa dla Pokoju czy Rady Państw Morza Bałtyckiego. Warto również zauważyć, iż E. Posel-Częścik podkreśla równość partnerów strategicznych oraz wyraża pogląd, iż partnerstwo strategiczne może poprzedzić przewyższenie historycznych uprzedzeń. Czy jednak autorki dostrzegły materialny i formalny aspekt partnerstwa strategicznego? Wydaje się, iż autorki były świadome istnienia tych dwóch aspektów, co najpełniej wyraziła E. Posel-Częścik stawiając pytanie w sprawie wypełnienia deklaracji *treścią rzeczywistego partnerstwa*.

Strategiczne partnerstwo to taki stosunek między państwami, który przekracza typowy dla tych państw poziom współpracy międzynarodowej z innymi państwami, nie jest jednak ani prawną pochodną członkostwa w NATO lub UE, ani międzynarodowo upodmiotowionym prawnie związkiem państw; łączy partnerów równouprawnionych, jest określany specjalnym mianem (partnerstwo strategiczne, stosunku specjalne itp.) i wyposażony w instytucję zdolną do wywierania wpływu na to partnerstwo³. Z przedstawioną przez R. Stemplowskiego definicją partnerstwa strategicznego należy się

¹ Zob. treść referatów wygłoszonych przez R. Stemplowskiego, B. Górkę-Winter, E. Posel-Częścik, K. Korzeniewską-Wolek i W. Paczyńskiego podczas konferencji „Litwa i Polska: perspektywy partnerstwa strategicznego”, która odbyła się w Instytucie Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Wileńskiego w dniu 29 czerwca 2001 r., których fragmenty cytowane są w dalszej części opracowania (w:) „Polski Przegląd Dyplomatyczny”, Nr 2 2001.

² K. Korzeniewska-Wolek, *Pozostawić historii? Polacy i Litwini w roku 2001*, „Polski Przegląd Dyplomatyczny” Nr 2 2001, s. 115.

³ R. Stemplowski, *Następny krok w strategicznym partnerstwie litewsko – polskim?*, „Polski Przegląd Dyplomatyczny”, Nr 2 2001, s. 141.

zgodzić, aczkolwiek powstaje pytanie czy może istnieć partnerstwo strategiczne w stosunkach państwo (państwa) – organizacja międzynarodowa (organizacje międzynarodowe) oraz w stosunkach między organizacjami międzynarodowymi? Budzi wątpliwości odwołanie się do dwóch podmiotów stosunków międzynarodowych – Sojuszu Północnoatlantyckiego i Unii Europejskiej, chyba że są to przykłady zależności polegającej na tym, iż partnerstwo strategiczne nie jest implikacją członkostwa lub uczestnictwa w działalności niepaństwowych podmiotów stosunków międzynarodowych. Definicja partnerstwa strategicznego, która została przedstawiona przez R. Stemplowskiego, obejmuje konstytutywne cechy tego zjawiska i mimo zaprezentowanych wątpliwości może być punktem wyjścia do dalszych rozważań o tej szczególnej klasie stosunków międzynarodowych.

Poszukując desygnatu terminu partnerstwo strategiczne należy odróżnić znaczenie formalne od jego znaczenia materialnego. W znaczeniu formalnym partnerstwo strategiczne to takie stosunki między określonymi podmiotami, które są w ten sposób nazywane przez przedstawicieli tych podmiotów. Chodzi tu o wszelkiego rodzaju oświadczenia składane podczas oficjalnych spotkań, o oświadczenia zawarte w podpisywanych deklaracjach, o oświadczenia składane podczas udzielania wywiadów prasowych, telewizyjnych, radiowych i innych. W tym zakresie mieszczą się również opinie obserwatorów życia międzynarodowego wyrażane w różny sposób i w różnych miejscach. Oczywiście w tym znaczeniu rzeczywisty stan stosunków może znacznie odbiegać od składanych oświadczeń. Nie można wykluczyć również i takiej sytuacji, w której ocena jednej ze stron tych stosunków jako partnerstwa strategicznego nie będzie zbieżna z ich oceną wynikającą z oświadczeń drugiej (innych) strony.

Partnerstwo strategiczne w znaczeniu materialnym to taki układ stosunków między określonymi podmiotami, który niezależnie od używanych na jego oznaczenie terminów, spełnia pewne przesłanki (cechy konstytutywne partnerstwa strategicznego). W tym przypadku chodzi przede wszystkim o ocenę stanu faktycznego stosunków, zaś werbalne oznaczanie ich mianem partnerstwa strategicznego ma znaczenie drugorzędne. Tym nie mniej używanie terminów stosunki bliskie, stosunki szczególne stanowi pewną sugestię, iż mamy tu do czynienia co najmniej z wolą nadania tym stosunkom rangi ponadprzeciętnej, ponadstandardowej.

Przyjmując zatem rozróżnienie terminu partnerstwo strategiczne (znaczenie formalne i materialne) spróbujmy znaleźć jego desygnaty. Tym terminem określamy stosunki między Polską a Ukrainą oraz między Polską a Litwą. Rozwój stosunków partnerskich obserwujemy w stosunkach między Rosją a Chińską Republiką Ludową, między państwami bałtyckimi a państwami skandynawskimi. Padają deklaracje partnerstwa strategicznego między Rosją a Niemcami. Z kolei stosunki między Wielką Brytanią a Stanami Zjednoczonymi określa się mianem szczególnych, zaś Francję i Niemcy uważa się za trzon Unii Europejskiej i motor integracji europejskiej. Sojusz Północnoatlantycki stanowi platformę partnerstwa transatlantyckiego między sojusznikami z Europy i Ameryki Północnej. Czy uwarunkowane względami bezpieczeństwa strategicznego stosunki między Japonią a Stanami Zjednoczonymi oraz między Izraelem a Stanami Zjednoczonymi nie są w istocie przykładem partnerstwa strategicznego. Deklarowane partnerstwo Unii Europejskiej i Rosji oraz Sojuszu Północnoatlantyckiego i Rosji dowodzi, iż termin ten może również oznaczać stosunki między państwem a organizacją międzynarodową.

2. Partnerstwo strategiczne a konfederacja

Wydaje się, iż należy rozpocząć od znaczenia semantycznego słów partnerstwo i strategia, dwóch członów terminu partnerstwo strategiczne. Słowo partner definiowane jest jako osoba, z którą się coś razem robi, z którą bierze się w coś udział itp., jak

również osobę, którą traktuje się równorzędnie, a nie z góry. Słownikowe definicje partnerstwa podkreślają zatem jego istotną cechę, tj. współpracę oraz równorzędność traktowania się partnerów. W odniesieniu do stosunków międzynarodowych możemy mówić o współpracy poszczególnych podmiotów (państw, organizacji międzynarodowych itd.), natomiast równorzędne traktowanie wynika z zasady suwerennej równości państw oraz braku podległości w stosunkach międzynarodowych. Zresztą bez równorzędnego traktowania trudno mówić o warunkach sprzyjających powstaniu partnerstwa strategicznego, zwłaszcza gdy mamy do czynienia z podmiotami o dużej różnicy potencjałów (ekonomicznych, wojskowych itd.).

Z kolei strategią polityczną, a o takiej w przypadku partnerstwa strategicznego mówimy, nazywamy sztukę planowania i podejmowania działań politycznych, bądź tworzący spójną całość zespół działań politycznych polegających na określeniu długofalowych celów politycznych i doborze, rozdziale oraz użyciu właściwych dla ich realizacji środków. I owszem, konieczną przesłanką dla partnerstwa strategicznego jest dojście do porozumienia co do wspólnych celów i środków koniecznych dla ich osiągnięcia. Uświadomienie sobie przez określone podmioty stosunków międzynarodowych, iż ich interes narodowy, państwowy czy ponadnarodowy (jeżeli chodzi o organizacje międzynarodowe) jest zbieżny, zaś skuteczna realizacja prowadzonej polityki jest możliwa dzięki równorzędnej współpracy stanowi podstawę rozwoju partnerstwa strategicznego. Celami partnerstwa strategicznego jest, oprócz zapewnienia bezpieczeństwa (politycznego, wojskowego, energetycznego itd.) partnerów, przede wszystkim zdobycie jak najkorzystniejszego położenia na arenie międzynarodowej. Posługując się językiem teorii gier można tę tendencję określić jako dążenie do maksymalizacji korzyści i minimalizacji strat.

Zanim jednak stosunki między określonymi podmiotami osiągną etap partnerstwa strategicznego należy rozwiązać istniejące problemy. W przypadku państw sąsiadujących należy zwrócić szczególną uwagę na budowę prawnomiędzynarodowych podstaw dobrych stosunków. W tym zakresie mieści się zawarcie traktatów granicznych i traktatów o dobrym sąsiedztwie. Położenie grup mniejszości narodowych w tych państwach powinno znaleźć swoje odzwierciedlenie w postaci stosownych prawnych gwarancji. Dalej należy przełamać ewentualne uprzedzenia pochodzące z przeszłości, a przynajmniej nie wysuwać różnicy poglądów na plan pierwszy. Tutaj przejawem normalizacji może być zapewnienie należytej ochrony zabytkom kultury narodowej oraz ochrona miejsc pamięci narodowej na terytorium tych państw. Rozwojowi dobrych stosunków sprzyjają też ułatwienia w ruchu osobowym, łącznie z uchyleniem obowiązku wizowego dla obywateli drugiego państwa i rozwojem małego ruchu granicznego, jak również ułatwienia w stosunkach handlowych, z ustanowieniem strefy wolnego handlu włącznie. Dopiero gdy znikną możliwe pola konfliktu można oczekiwać, iż ukształtuje się poczucie wspólnego celu i możliwości wspólnej jego realizacji, że partnerstwo strategiczne jest zgodne z racją stanu (interesem) określonych podmiotów stosunków międzynarodowych.

W tym miejscu należy zauważyć, iż stan faktyczny określany terminem partnerstwo strategiczne w swojej istocie zbliża się do formy ustrojowej konfederacji. Chodzi zwłaszcza o te szczególne sytuacje, w których partnerzy strategiczni utrzymują szczególnie intensywne kontakty, kiedy następuje daleko idąca koordynacja polityki partnerów strategicznych, kiedy konstytuują się wspólne organy między partnerami strategicznymi. Taka forma partnerstwa strategicznego zbliża się do formy konfederacji, czyli związku państw, zorganizowanych dla wspólnej realizacji określonego zadania lub zadań. Cechami łączącymi partnerstwo strategiczne i konfederację jest zachowanie suwerenności przez strony tych stosunków (współpraca odbywa się na szczeblu międzyrządowym, a nie na szczeblu ponadnarodowym), brak władzy zwierzchniej w stosunku do obywateli drugiej strony (zarówno jeśli chodzi o władzę wykonawczą, jak i ustawodawczą oraz sądowniczą) oraz powoływanie pewnych wspólnych organów lub innych jednostek organizacyjnych. Zarówno zatem partnerzy strategiczni, jak i

członkowie konfederacji zachowują swoją podmiotowość prawnomiędzynarodową i pozostają podmiotami suwerennymi.

Zasadniczą różnicę, nieprzekraczalną granicę między partnerstwem strategicznym a konfederacją wyznacza charakter podstawy prawnej stosunków między określonymi podmiotami. O ile bowiem partnerstwo strategiczne znajduje zazwyczaj podstawy w oświadczeniach nie mających skutków prawnomiędzynarodowych, w oświadczeniach składanych w sferze polityki, o tyle konfederację konstytuuje umowa międzynarodowa o przedmiotowo i podmiotowo istotnych postanowieniach regulujących współpracę stron tej umowy. Partnerstwo strategiczne, w znaczeniu materialnym, jest pewnym stanem faktycznym, choć może pośrednio mieć podstawy w aktach prawa międzynarodowego. Tymczasem konfederacja zawsze znajduje potwierdzenie w treści stosownej umowy międzynarodowej. Przykładowo ustrój konfederacji Stanów Zjednoczonych Ameryki (1778 – 1787) normowały postanowienia *Artykułów Konfederacji i Wieczystej Unii z dnia 9 lipca 1778 r.*, ustrój konfederacji Związku Niemieckiego (1815 – 1866) – postanowienia *Niemieckiego Aktu Związkowego z dnia 8 czerwca 1815 r.*, zaś ustrój Konfederacji Szwajcarskiej (1815 – 1848) – postanowienia *Umowy Związkowej z dnia 7 sierpnia 1815 r.*

Konstituująca konfederację umowa międzynarodowa przewiduje niekiedy powołanie wspólnego organu w formie zgromadzenia parlamentarnego (Kongres w Stanach Zjednoczonych, Zgromadzenie Związkowe w Związku Niemieckim czy Konferencję Przedstawicieli właściwych miejscowości związkowych w Konfederacji Szwajcarskiej). Cechą charakterystyczną wspólnych organów konfederacji jest to, iż wszystkie podmioty składowe konfederacji są równouprawnione w głosowaniu. Prawo do jednego głosu każdego członka konfederacji jest w tym przypadku niezależne od powierzchni terytorium państwa, liczby jego mieszkańców czy bogactw naturalnych. Istotą konfederacji, która nie posiada podmiotowości prawnomiędzynarodowej, jest to bowiem realizacja zadań, które zostały ściśle oznaczone w zawartej umowie międzynarodowej. Organy państw tworzących konfederację zachowują pełnię władzy suwerennej, chyba że strony zawartej umowy międzynarodowej wyrażą zgodę na delegację posiadanych kompetencji na rzecz wspólnych organów.

Wiele zatem cech konfederacji jest tożsamy z cechami partnerstwa strategicznego. W przypadku partnerstwa strategicznego również zasadnicze znaczenie ma dążenie do realizacji oznaczonych zadań w interesie partnerów. Współpraca odbywa się na szczeblu międzyrządowym, a zatem partnerzy zachowują pełnię władzy suwerennej w stosunkach wewnętrznych i zewnętrznych. Dla ułatwienia współpracy i koordynacji podejmowanych działań, zwłaszcza na arenie międzynarodowej, ustanawiane są organy wspólne o różnym charakterze. Nigdy jednak nie stają się one podmiotem władczych kompetencji, zwłaszcza ustawodawczych i wykonawczych, wiążących się z wykonywaniem władzy suwerennej, musiałoby nastąpić w drodze zawarcia stosownej umowy międzynarodowej. W konsekwencji prowadziłyby to do przekształcenia partnerstwa strategicznego w konfederację. Nie ulega wątpliwości, że pozycja prawna partnerów powinna być równa. Ta konstytutywna cecha partnerstwa strategicznego związana jest z faktem, iż podobnie jak w przypadku konfederacji współpraca między określonymi podmiotami ma charakter międzyrządowy. Kierunki tej współpracy i jej intensywność wyznaczana jest przez nie mające prawnie wiążącego charakteru oświadczenia partnerów strategicznych.

Wydaje się, że można wyróżnić kilka etapów w ewolucji stosunków między określonymi podmiotami, które prowadzą do partnerstwa strategicznego. W pierwszym etapie następuje normalizacja stosunków, co znajduje swój wyraz w uregulowaniu stosunków granicznych, spraw mniejszości narodowych, zwiększenia stopnia wzajemnego zaufania w drodze redukcji sił zbrojnych stacjonujących w rejonach przygranicznych, nawiązanie stosunków dyplomatycznych. Całość podejmowanych przedsięwzięć znajduje swoje uwieńczenie w zawarciu stosownych umów międzynarodowych, w tym umowy o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy.

Kolejnym etapem jest okres ściślejszej współpracy. W tym czasie następuje redefinicja interesów podmiotów stosunków międzynarodowych, ocena sytuacji międzynarodowej, klasyfikacja zagrożeń i potencjalnych szans. Ukształtowanie priorytetów polityki, w tym i polityki zagranicznej, prowadzonej przez określone podmioty jest punktem wyjścia do oceny, czy coraz ściślejsza współpraca z innymi podmiotami sprzyja skutecznej realizacji założonych celów strategicznych. Jeżeli odpowiedź będzie twierdząca, to kolejnym krokiem jest wyznaczenie dziedzin współpracy oraz środków koniecznych do realizacji zamierzonych celów. W ten sposób dochodzimy do partnerstwa strategicznego, w którym partnerzy są świadomi wagi wzajemnych stosunków. Wysoki stopień intensywności kontaktów, instytucjonalizacja partnerstwa strategicznego (wspólne organy, wspólne jednostki wojskowe), koordynacja polityki zagranicznej to przejawy stosunków oznaczanych terminem partnerstwo strategiczne. Wydaje się, iż momentem, od którego można mówić o partnerstwie strategicznym jest chwila ich instytucjonalizacji, tj. powołanie wspólnych instytucji, w tym instytucji regularnych spotkań przedstawicieli partnerów strategicznych. Z kolei w stosunkach zewnętrznych przejawia się to w podejmowaniu działań (czynności), które nie są sprzeczne z założeniami polityki zagranicznej partnera strategicznego. Chodzi w tym przypadku m. in. o czynności dokonywane podczas konferencji międzynarodowych i udział w pracach organów organizacji międzynarodowych.

3. Partnerstwo strategiczne Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Litewskiej

Przykładem ewolucji stosunków między określonymi podmiotami prowadzącej do partnerstwa strategicznego są stosunki między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Litewską w latach dziewięćdziesiątych XX w. Na początku dekady Rzeczpospolita Polska i Republika Litewska były na etapie normalizacji wzajemnych stosunków. Przejawem tego procesu było zawarcie w dniu 13 stycznia 1992 r. w Wilnie Konwencji konsularnej (Dz. U. z 1994 r. Nr 30, poz. 108), zawarcie w dniu 28 września 1992 r. w Warszawie Umowy w sprawie wzajemnego popierania i ochrony inwestycji (Dz. U. z 1993 r. Nr 122, poz. 543) oraz podpisanie przez ministrów spraw zagranicznych obu państw, Krzysztofa Skubiszewskiego i Algirdasa Saudargasa, Deklaracji o przyjaznych stosunkach i dobrosąsiedzkiej współpracy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Litewską.

Problemy we wzajemnych stosunkach były stopniowo usuwane w drodze zawierania stosownych umów międzynarodowych. Szczególne znaczenie w przełamywaniu uprzedzeń miało zawarcie w Wilnie dnia 26 kwietnia 1994 r. Traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy (Dz. U. z 1995 r. Nr 15, poz. 71), w którym Rzeczpospolita Polska uznała Wilno stolicą Republiki Litewskiej, natomiast Republika Litewska zrezygnowała ze stanowiska, w myśl którego Rzeczpospolita Polska w okresie międzywojennym nielegalnie okupowała Wileńszczyznę. Traktat ten regulował status prawny mniejszości narodowych w obu państwach oraz stworzył prawne podstawy udziału organizacji pozarządowych we współpracy gospodarczej.

Normalizacja stosunków między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Litewską, a następnie dokonanie ponownej oceny własnej pozycji na arenie międzynarodowej stały się podstawą do przewartościowania założeń polityki zagranicznej i otworzyły drogę do intensyfikacji kontaktów. Zwłaszcza dostrzeżenie znaczenia współpracy między oboma państwami dla stabilizacji w regionie Europy Środkowej i Wschodniej oraz wyznaczenie zakresu możliwej współpracy w procesie integracji z Unią Europejską i Sojuszem Północnoatlantyckim stało się motorem współpracy, która ostatecznie osiągnęła poziom partnerstwa strategicznego. Wyrazem tego były m. in. postanowienia Deklaracji programowej rządu Gediminas Vagnoriusa (grudzień 1996 r.), wypowiedzi Ministra

Spraw Zagranicznych Republiki Litewskiej (6-7 stycznia 1997 r.) czy przewodniczącego Sejmu Republiki Litewskiej Vytautasa Lansbergisa.

Nowy etap stosunków Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Litewskiej skutkowało powołaniem wspólnych organów:

- Zgromadzenia Poselskiego Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Sejmu Republiki Litewskiej,
- Komitetu Konsultacyjnego przy Prezydentach Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Litewskiej,
- Rady do Spraw Współpracy między Rządami Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Litewskiej, w ramach której funkcjonują: Komisja do Spraw Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa, Komisja do Spraw Współpracy Gospodarczej, Komisja do Spraw Oświaty, Nauki, Kultury i Wspólnego Dziedzictwa Kulturowego, Komisja do Spraw Problemów Mniejszości Narodowych, Komisja do Spraw Współpracy Transgranicznej.

Partnerstwo strategiczne Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Litewskiej charakteryzuje:

- podkreślanie wagi wzajemnych stosunków dla realizacji żywotnych interesów obu państw,
- współpraca na rzecz znalezienia się w Unii Europejskiej,
- wsparcie przez Rzeczpospolitą Polską euroatlantyckich i integracyjnych aspiracji Republiki Litewskiej (członkostwo w Sojuszu Północnoatlantyckim, Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, Światowej Organizacji Handlu, Środkowoeuropejskiej Strefie Wolnego Handlu),
- rozwój korzystnej wymiany handlowej.

O intensywności kontaktów między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Litewską świadczy liczba ponad 80 wizyt i spotkań na różnym szczeblu, które miały miejsce w okresie marzec 1998 r. - styczeń 1999 r.

W zakresie współpracy gospodarczej między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Litewską należy odnotować obowiązywanie od 1 stycznia 1997 r. Umowy o wolnym handlu, sporządzonej w Warszawie dnia 27 czerwca 1996 r. (Dz. U. Nr 158, poz. 807), która przewiduje zniesienie ceł i ograniczeń ilościowych (do końca grudnia 2000 r.), a następnie stworzenie na terytorium obu państw strefy wolnego handlu. Ułatwieniu współpracy gospodarczej służy ponadto Umowa w sprawie unikania podwójnego opodatkowania i zapobiegania uchylaniu się od opodatkowania się w zakresie podatków od dochodu i majątku, sporządzona w Warszawie dnia 20 stycznia 1994 r. (Dz. U. z 1995 r. Nr 51, poz. 277) oraz Umowa w sprawie wzajemnego popierania i ochrony inwestycji, sporządzona w Warszawie dnia 28 września 1992 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 122, poz. 543).

Partnerstwo strategiczne Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Litewskiej, po okresie tworzenia podstaw instytucjonalnych, zyskało nowy walor po uzyskaniu przez Rzeczpospolitą Polskę w 1999 r. członkostwa w Sojuszu Północnoatlantyckim. Od tego momentu Rzeczpospolita Polska wspiera politykę "otwartych drzwi" dla potencjalnych nowych członków Sojuszu Północnoatlantyckiego, jeżeli spełnią oni tylko niezbędne wymogi członkostwa. Poparcie dla dążeń Republiki Litewskiej znajduje swój wyraz werbalny, jak i w postaci konkretnych inicjatyw. Spośród tych ostatnich należy wymienić szkolenia oficerów litewskich w Rzeczypospolitej Polskiej, wspólne ćwiczenia wojskowe, przekazywanie sprzętu wojskowego. 14 czerwca 1999 r. zostało podpisane Porozumienie Wykonawcze w sprawie LITPOLBAT, zaś we wrześniu tego samego roku litewski pluton w liczbie 30 żołnierzy został wysłany w misji pokojowej do Kosowa, gdzie pełni służbę w ramach Polskiej Jednostki Wojskowej w siłach KFOR.

Stosunki między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Litewską, które w początkach lat dziewięćdziesiątych XX w. wydawały się bardzo skomplikowane, z czasem jednak ulegały stopniowej ewolucji. Tym niemniej do chwili obecnej nie zostały ostatecznie rozwiązane niektóre kwestie istotne dla obu państw, jak przestrzeganie niektórych praw mniejszości narodowych. Czynnikiem ułatwiającym ewolucję stosunków między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Litewską jest historyczne doświadczenie (unia personalna, a następnie unia realna między Wielkim Księstwem Litewskim i Królestwem Polskim), wciąż żywe i podnoszone podczas kontaktów przedstawicieli obu państw. Dalej należy wskazać redefinicję pozycji obu państw w regionie oraz ukształtowanie na tej podstawie priorytetów nowej polityki, w tym i polityki zagranicznej. Wysiłek na plan pierwszy wspólnych interesów obu państw pozwoliło nie tylko przełamać pochodzące z przeszłości uprzedzenia i znormalizować stosunki, ale również dało impuls do coraz ściślejszej współpracy. Uzyskała ona z czasem walor partnerstwa strategicznego, w ramach którego oba równorzędne podmioty podejmują wspólne działania na arenie międzynarodowej, widząc we współpracy najlepszy sposób dla skutecznego osiągnięcia zamierzonych, strategicznych celów polityki zagranicznej obu państw.

Charakter stosunków między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Litewską daje podstawy do wysunięcia poglądu, iż następować będzie dalej idąca instytucjonalizacja współpracy obu partnerów strategicznych. Zagadnienie to jest przedmiotem zainteresowania badaczy stosunków międzynarodowych, wśród których należy wskazać pogląd wyrażony przez R. Stemplowskiego⁴. Autor proponuje utworzenie Rady Litewsko-Polskiej, 10 osobowego organu, którego zakres działania obejmowałby:

- 1) dokonywanie okresowego przeglądu stosunków zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Litewskiej,
- 2) wysuwanie projektów wzorowanych na zasadach określających współpracę wzmocnioną w Unii Europejskiej,
- 3) podejmowanie uchwał, w drodze consensusu, w zakresie stosunków polsko-litewskich i przedstawianie ich Radom Ministrów obu państw.

Elementem istotnym tej propozycji jest zapewnienie, aby uchwały Rady Litewsko-Polskiej znalazły swoje odzwierciedlenie w treści aktów prawnych obu państw (rozporządzenia, uchwały). Autor nie daje jednak odpowiedzi na pytanie, czy i jakie zmiany byłyby konieczne w ustawodawstwie Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Litewskiej, ażeby taka transpozycja uchwał Rady Litewsko-Polskiej była możliwa. Patrząc na tę kwestię z polskiego punktu widzenia należy zauważyć, iż w związku z charakterem prawnym rozporządzeń w systemie źródeł prawa konieczne byłoby wprowadzenia nowych podstaw do ich wydawania. Jeżeli jednak Rada Ministrów uzyskalaby kompetencje do wydawania rozporządzeń wykonawczych do uchwał Rady Litewsko-Polskiej powstaje pytanie czy mielibyśmy do czynienia jeszcze z partnerstwem strategicznym, czy może z konfederacją *in statu nascendi*. Propozycja R. Stemplowskiego, wychodząca naprzeciw pogłębieniu partnerstwa strategicznego Rzeczypospolitej Polskiej, budzi jednak wątpliwości.

Zadaniem badaczy stosunków międzynarodowych jest porównywanie modeli teoretycznych z rzeczywistością. Czy stosunki między Rzeczpospolitą Polską i Republiką Litewską są najlepszym przykładem partnerstwa strategicznego? K. Korzeniewska-Wolek⁵ z jednej strony podkreśla, iż *taktyka odcięcia się od przeszłości i zwrot ku przyszłości, przy jednoczesnym przeciwstawieniu przywiązania do historii pragmatyzmowi, dały w stosunkach polsko-litewskich pozytywne rezultaty w postaci*

⁴ R. Stemplowski, op. cit., s. 141 – 142.

⁵ K. Korzeniewska-Wolek, op. cit., „Polski Przegląd Dyplomatyczny”, Nr 2 2001, s. 115 – 118.

„szczególnie dobrych stosunków”, „strategicznego partnerstwa” i „wzoru dla innych narodów”. Z drugiej jednak strony zauważa, iż na tak zarysowanym, optymistycznym obrazie, widać Jednak ciągle jeszcze dwie rysy (...) brak widocznego przełożenia dobrych stosunków międzypaństwowych na kontakty społeczeństw oraz kwestię Polaków na Litwie. Bardzo ostrożnie należy podchodzić do oceny stosunków między państwami i ich klasyfikacji jako partnerstwa strategicznego. Dopiero pogłębione badania i obserwacja praktyki stosunków może dać podstawy do wysuwania w tej sprawie poglądów. Należy zatem oczekiwać, iż stosunki między Rzeczpospolitą Polską i Republiką Litewską, państwami sąsiadującymi, będą przedmiotem dalszych badań w kontekście problematyki partnerstwa strategicznego.